

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΤΑΞΗΣ

2^η ενότητα: Χρόνοι του ρήματος

Μαθαίνω ότι: χρόνοι είναι οι μορφές που παίρνει το ρήμα, για να φανερώσει πότε και πώς γίνεται κάτι.

Έτσι οι χρόνοι φανερώνουν:

1. τη χρονική βαθμίδα κατά την οποία γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα:

- το παρόν
- το παρελθόν
- το μέλλον

Γι' αυτό και διακρίνονται σε χρόνους:

- ▶ **παροντικούς:** ενεστώτας, παρακείμενος
- ▶ **παρελθοντικούς:** παρατατικός, αόριστος, υπερσυντέλικος
- ▶ **μελλοντικούς:** στιγμιαίος μέλλοντας, εξακολουθητικός μέλλοντας, συντελεσμένος μέλλοντας

2, τον τρόπο ενέργειας με τον οποίο παρουσιάζεται αυτό που σημαίνει το ρήμα, δηλαδή αν παρουσιάζεται:

- εξακολουθητικά
- συνοπτικά (στιγμιαία)
- σαν κάτι τελειωμένο (συντελεσμένο)

Έτσι οι χρόνοι διακρίνονται σε:

- ▶ **εξακολουθητικούς:** ενεστώτας, παρατατικός, εξακολουθητικός μέλλοντας
- ▶ **συνοπτικούς (στιγμιαίους):** αόριστος, στιγμιαίος μέλλοντας
- ▶ **συντελεσμένους:** παρακείμενος, υπερσυντέλικος, συντελεσμένος μέλλοντας

Πίνακας των χρόνων στην οριστική

Οι χρόνοι	Παροντικοί	Παρελθοντικοί	Μελλοντικοί
Μη συνοπτικοί Εξακολουθητικοί	Ενεστώτας (παίζω)	Παρατατικός (έπαιξα)	Εξακολουθ. Μέλλοντας (θα παίζω)
Συνοπτικοί		Αόριστος (έπαιξα)	Συνοπτικός Μέλλοντας (θα παίζω)
Συντελεσμένοι	Παρακείμενος (έχω παίξει)	Υπερσυντέλικος (είχα παίξει)	Συντελεσμ. Μέλλον. (θα έχω παίξει)

Μονολεκτικοί χρόνοι: Ενεστώτας, Παρατατικός, Αόριστος

Περιφραστικοί χρόνοι: Εξακολουθητικός μέλλοντας, Στιγμιαίος μέλλοντας, Παρακείμενος, Υπερσυντέλικος

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ

Ενεστώτας → μια πράξη που γίνεται τώρα ή κάτι που επαναλαμβάνεται .
→ **διαβάζω, πλένομαι**

Παρατατικός → φανερώνει πως εκείνο που σημαίνει το ρήμα γινόταν στο παρελθόν
εξακολουθητικά ή με επανάληψη
→ **διάβαζα, πλενόμουν**

Αόριστος → φανερώνει πως εκείνο που σημαίνει το ρήμα έγινε στο παρελθόν
→ **διάβασα, πλύθηκα**

Εξακολουθητικός Μέλλοντας → μια πράξη που θα γίνεται συνεχώς στο μέλλον
(θα + ρήμα εξακολουθητικό) → **θα διαβάζω, θα πλένομαι**

Στιγμιαίος Μέλλοντας → μια πράξη που θα γίνει για μια στιγμή στο μέλλον
(θα + ρήμα στιγμιαίο) → **θα διαβάσω, θα πλυθώ**

Παρακείμενος → φανερώνει πως εκείνο που σημαίνει το ρήμα έγινε στο παρελθόν
και έχει τελειώσει την ώρα που μιλούμε
(έχω + ρήμα) → **έχω διαβάσει, έχω πλυθεί**

Υπερσυντέλικος → φανερώνει πως εκείνο που σημαίνει το ρήμα ήταν τελειωμένο
στο παρελθόν πριν γίνει κάτι άλλο
(είχα + ρήμα) → **είχα διαβάσει, είχα πλυθεί**

Συντελεσμένος Μέλλοντας → μια πράξη που θα έχει τελειώσει στο μέλλον, αφού
πρώτα γίνει κάτι άλλο
(θα + έχω + ρήμα) → **θα έχω διαβάσει, θα έχω πλυθεί**

► Μαθαίνω ότι: σε κάθε κλιτή λέξη άρα και στο ρήμα, το τμήμα που είναι στην αρχή της λέξης δεν αλλάζει μορφή και λέγεται θέμα, ενώ το τελευταίο τμήμα της αλλάζει μορφή και λέγεται κατάληξη

1. ενεστωτικό θέμα παίρνει ο ενεστώτας, ο παρατατικός και ο εξακολουθητικός μέλλοντας χαρίζ – ω, χαρίζ – α, θα χαρίζ-ω

2. αοριστικό θέμα παίρνει ο αόριστος, ο στιγμιαίος μέλλοντας, ο παρακείμενος, ο υπερσυντέλικος, ο συντελεσμένος μέλλοντας : χαρίσ-α, θα χαρίσ-ω, έχω χαρίσ-ει, είχα χαρίσ-ει, θα έχω χαρίσ-ει

ΑΥΞΗΣΗ

➔ όσα ρήματα αρχίζουν από **σύμφωνο** μπορούν να πάρουν μπροστά από το θέμα, **στον παρατατικό και τον αόριστο της οριστικής, ένα –ε** που λέγεται αύξηση.

➔ όσα ρήματα αρχίζουν από **φωνήεν ή δίψηφο** δεν παίρνουν **αύξηση**, αλλά κρατούν το φωνήεν ή το δίψηφο σε όλους τους χρόνους.

➔ μερικά σύνθετα ρήματα με **α΄** συνθετικό επίρρημα ή πρόθεση παίρνουν αύξηση στην αρχή του β΄ συνθετικού (**εσωτερική αύξηση**).

➔ η αύξηση μένει όταν τονίζεται, ενώ όταν δεν τονίζεται χάνεται.

► Άσκηση: Να συμπληρώσετε τον πίνακα

Ενεστώτας	παρατατικός	αόριστος	υπερσυντέλικος
Πιστεύετε		Κοιμήθηκα	
	Ξεκουραζόταν		
Χανόμαστε			Είχαμε μπει
	Μπαινόβγαινα	Ανέκρινες	
Μένουν			Είχε αποφασίσει
		Ανέλαβαν	

► Άσκηση: Να συμπληρώσετε τον πίνακα

Ενεστώτας	εξακολ. μέλλοντας	στιγ. Μέλλοντας	συντελ. Μέλλοντας
Ακυρώνω			
Επαναλαμβάνεις		Θα αντισταθείτε	Θα έχετε φύγει
	Θα χτενίζεται	Θα βγω	
Νυστάζεις			Θα έχουν βραχεί
	Θα κρυώνω	Θα κινδυνεύσουν	

► **Άσκηση: Να κλίνω σε όλα τα πρόσωπα στον χρόνο που βρίσκονται τα ρήματα**

α' έχω εγκρίνει ανέπνεα εκδηλώθηκα είχα συγκεντρωθεί
β' -----
γ' -----
α' -----
β' -----
γ' -----

► **Άσκηση: Να συμπληρώσετε τα κενά με τον χρόνο που δίνεται στην παρένθεση**

1. Σήμερα ----- (σηκώνομαι, αόριστος) στις 7.
2. Ο Γιώργος ----- (διαβάζω, υπερσυντέλικος) όταν έφτασα στο σπίτι.
3. Εμείς ----- (φτάνω, συντελεσμένος μέλλοντας) στο σπίτι πριν τις πέντε.
4. Εσείς ----- (μαγειρεύω, ενεστώτας) καθημερινά.
5. -----τη γάτα σου όσο θα λείπεις. (φροντίζω, εξακολουθητικός μέλλοντας)
6. Δεν πεινώ, ----- (τρώω, παρακείμενος).
7. Στον χορό του σχολείου μας ----- (χορεύω, στιγμιαίος μέλλοντας) με τον Αχιλλέα.
8. ----- (χαίρομαι, ενεστώτας) που σας βλέπουμε.
9. Όλη τη μέρα χτες ----- (μαζεύω, παρατατικός) ελιές.
10. Οι πυροσβέστες ----- (καταβάλλω, αόριστος) πολλές προσπάθειες για να σβήσουν την πυρκαγιά
11. Εμείς ακόμα δεν ----- (βλέπω, παρακείμενος) την ταινία.
12. Εγώ ----- (πλένω, παρατατικός) τα πιάτα όταν ----- (χτυπώ, αόριστος) το κουδούνι.
13. Εσύ ----- (φεύγω, υπερσυντέλικος) όταν ----- (έρχομαι, αόριστος) εμείς.
14. Τι ----- (φορώ, στιγμιαίος μέλλοντας) απόψε;
15. Η Μάρθα από σήμερα ----- (πηγαίνω, εξακολουθητικός μέλλοντας) καθημερινά στη Λευκωσία.
16. (Εσύ) ----- (τελειώνω, αόριστος) πολύ γρήγορα σήμερα.

► **Άσκηση:** Στα παρακάτω λόγια ρήματα με α' συνθετικό πρόθεση, να σχηματίσεις τον παρατατικό και τον αόριστο στο ίδιο πρόσωπο της οριστικής

Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος
Αποδίδω	-----	-----
Εκθέτουν	-----	-----
Εκπλήττει	-----	-----
Συγκλίνουν	-----	-----
Εισπράττει	-----	-----
Αποπλέουν	-----	-----
Αναβάλλει	-----	-----
Προσβάλλουμε	-----	-----
Αναμένουμε	-----	-----
Επιμένει	-----	-----
Επιδιώκεις	-----	-----
Αποκαλύπτω	-----	-----
Εμπνέω	-----	-----
Διανέμει	-----	-----
Καταρρέει	-----	-----
Κατακρίνω	-----	-----
Καταλαμβάνω	-----	-----
Καταλαβαίνω	-----	-----
Διατάσσω	-----	-----
Ενεργώ	-----	-----
Αποδεικνύω	-----	-----

Άσκηση:

➔ Να σημειώσετε αν τα πιο κάτω ρήματα βρίσκονται σε χρόνο παροντικό, παρελθοντικό ή μελλοντικό

- Χαίρεται
- Θα κοιτάζει
- Θα έχει βγει
- Έχετε κλειδώσει
- Φορούσες
- Είχαμε κουραστεί

➔ Να σημειώσετε το ποιον ενέργειας των πιο πάνω ρημάτων (της προηγούμενης άσκησης) . Αν είναι δηλαδή εξακολουθητικά, συνοπτικά ή συντελεσμένα

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

2^η ενότητα: Σύνθεση

Η ΜΟΡΦΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ: ΤΟ ΣΥΝΔΕΤΙΚΟ ΦΩΝΗΕΝ

1. Όταν το πρώτο συνθετικό είναι κλιτό, ενώνεται με το δεύτερο συνθετικό με ένα φωνήεν. Το φωνήεν αυτό είναι συνήθως το -ο- και λέγεται συνδετικό φωνήεν

Π.χ γυναίκες + παιδιά → γυναικ-ό-παιδα

νύχτα + πουλί → νυχτ-ο-πούλι

2. Το συνδετικό φωνήεν το παίρνουν και πολλά επιρρήματα:

Π.χ συχνά + ρωτώ → συχν-ο-ρωτώ

κρυφά + μιλώ → κρυφομιλώ

3. όταν το αρχικό φωνήεν του δεύτερου συνθετικού είναι **α** ή **ο**, το **συνδετικό φωνήεν συνήθως χάνεται.**

Π.χ άρχοντας + άνθρωπος → αρχοντάνθρωπος

Όλος + ορθός → ολόρθος

Αλλά: βόρειος + ανατολικός → βορειοανατολικός

► Άσκηση: Αντικαταστήστε τις υπογραμμισμένες λέξεις με σύνθετα

1. Εργαζόταν μέρες και νύχτες -----

2. Ο μαΐστρος είναι άνεμος βόρειος και δυτικός.-----

3. Έμπαινε και έβγαινε σκεφτικός.-----

4. Το σπίτι του βρισκόταν νότια και δυτικά.-----

► Άσκηση: Να αναλύσετε τις πιο κάτω λέξεις στα συνθετικά τους

γεώμηλα ----- + -----

καλλίγραμμος ----- + -----

δίκοπος ----- + -----

τετράφυλλη ----- + -----

υφήλιος ----- + -----

συγγενής ----- + -----

χειροβομβίδα ----- + -----

γαιοκτήμονας ----- + -----

ανθυγιεινός ----- + -----

δύστυχος ----- + -----

συλλέγω ----- + -----

έφιππος ----- + -----

δίστιχο ----- + -----

► **Άσκηση: Να αντικαταστήσετε τις λέξεις των παρενθέσεων με σύνθετες**

1. Το (βασίλειμα του ήλιου) ----- τον βρήκε στο εργαστήρι.
2. Οι κάμποι γέμισαν (άγρια λουλούδια) -----.
3. Ο δρόμος είναι (στρωμένος με λίθους) -----.
4. (Περπατούσε σιγά) ----- και σταματούσε στις βιτρίνες.
5. Τα κεντήματα που αγόρασε είχαν μεγάλη αξία, γιατί ήταν (καμωμένα – ποιώ με το χέρι – χειρ) -----.
6. Όταν τον (είδα ξανά) ----- φαινόταν αγνώριστος.
7. Ο αδερφός του είναι (αυτός που έχει πράσινα μάτια) -----.
8. Το (χόμα της καστανιάς) ----- είναι πολύ καλό για τα λουλούδια.
9. Το πολίτευμα στο οποίο έχει τη δύναμη (κράτος) ο λαός (δήμος) λέγεται -----.
10. Ο Όμηρος παρουσιάζει την αυγή (να έχει ρόδινα δάχτυλα) -----.
11. Αυτός (έχει κακούς τρόπους) είναι -----.

► **Άσκηση: Να συμπληρώσετε τα κενά με τς σύνθετες λέξεις:**

- Πώς λέγεται.....

1. Αυτός που κλέβει (συλώ) ιερά: -----.
2. Όποιος πουλά βιβλία: -----.
3. Αυτός έχασε άσκοπα τη μέρα του: -----.
4. Ο τεχνίτης που φτιάχνει (ποιώ) έπιπλα: -----.
5. Το ζώο που τρώει (έφαγε) τα μυρμήγκια: -----.
6. Αυτός που άρχει του πλοίου (ναυς): -----.
7. Αυτός που θέτει τους νόμους: -----.